

На межі: живуть чи виживають

Місце, де можна відпочити від міської метушні, насолодитися природною тишею, живописними красвидами, скуштувати щедрі дари й багатства лісу. Таким є село Підгірник Степанської громади. Та за привабливою картинкою для приїжджих тут ховаються будні місцевих жителів зі своїми проблемами й клопотами. Через три роки «Сарненські новини» знову завітали сюди, аби дізнатися, що змінилося після останнього візиту, яку таємницю приховує невеличке село й чому навіть бджолам тут не місце.

Надія ПОЗНЯКОВСЬКА
із внучками.

Молоде село, а вже занепадає

Село Підгірник, а колись Перебрід, утворилося 191 рік тому. За цей час заселені куточки лісу починають розвиватися. Та не цей. За останні 10 років життя тут поступово змиряє, молодь виїжджає, а пенсіонери доживають віку. Відчуття, наче відлік пішов у зворотному напрямку.

Щоб дістатися в Підгірник, можна заїхати маршрутною в Кузьмівку, а вже звідти три кілометри доведеться йти пішки. Відстань від Сарн становить 43 км, з Рівного – 78 км. Звертаючи з основної дороги села Кузьмівка, за сотню метрів зупиняємося біля хатини, що самотньо стоїть над стежиною. Заходимо, аби дізнатися, чи це вже Підгірник. На подвір'ї поралася літня жінка. Побачивши нас, з посмішкою махнула рукою, мовляв, заходьте.

- Доброго здоров'я! Чи далеко до Підгірника? – запитую.

- Кілометрів зо три, – каже господиня, підходячи ближче.

- А ви, значить, до Кузьмівки належите?

- Фактично це був хутір, але зараз приєднали до Кузьмівки, зробивши вулицю Кузнецова з єдиною хатою.

Надія Позняковська родом із Ремчи. За спеціальністю агроном, тож переїхала у ці краї на роботу, де разом із чоловіком придбали помешкання.

- Ким тільки не працювала, – каже Надія Мусявіна. – Й агрономом по захисту рослин, і вихователкою, потім нянею в дошкільному закладі. А перед пенсією вже в колгоспі трудилася. Виростили п'ятьох дітей. А онуків у мене ого-го – 17 і 7 правнуків. Один із синів лишився жити з нами. У них із дружиною п'ятеро дітей. Тож у нас завжди весело.

Господарство в Позняковських чимале: дві корови, телятко, свині, птиця. Саджають городину. Роботи ніхто не чурається.

- Онuki теж допомагають. Навіть наймолодшенька, якій 7 років. І злілячко вируть, і курочок погодують. Влітку збирають чорниці в лісі, – Надія Мусявіна поглядає на дівчаток, які весело шибечуть, зрадливши нашому візиту. – А ще разом із батьками ходять по соснову кору. Складають її в мішки й продають. Як-не-як, а заробіток. У селі ж роботи немає, а дітей одягати потрібно.

Заготівля соснової кори на подвір'ї ПОЗНЯКОВСЬКИХ.

Зараз збиранням кори майже ніхто не займається. Та й обсяги значно менші, порівняно з попередніми роками.

- Раніше і по тисячі мішків складали. Чи не з кожної хати ходили, як по гриби. Добре ще й тим, що можна збирати цілий рік. А зараз сухоосто мало, вирізали, – зітхає жінка.

Райський куточок чи забута місцина?

Так по кам'яні проїхали ще пару кілометрів, аж доки за лісочком ста-

Робочі будні Миколи ВЕТРОВА.

ли виднітися поодинокі хатинки. На шляху з інвентарем у руках зустріли місцевих жителів.

- А що ж про нас писати? – знизав плечима сивочолий чоловік. – З кожним роком людей усе менше. Наймолодшій дитині чотири роки. А от в останню путь літню жінку 92 років проводжали тижнів зо два тому. Ось так стрімко населення йде на спад.

У селі діє один магазин, розстатований у приміщенні колишньої початкової школи. Відкривається тричі на тиждень. Та й працює декілька годин. Хоч ми приїхали в обідню пору, застати відчинену крамницю не вдалося.

- Асортимент там небагатий. Добре, звичайно, що й такий є. Хліб і крупи купити можна. А от за тютюном доведеться йти в Кузьмівку, – каже Микола Ветров. До речі, це прізвище найпопулярніше в Підгірнику.

Чоловік до виходу на пенсію працював ветлікарем у Яблунці. Пригадає, що роботи тоді вистачало, адже й худоби в рази більше було.

- Зараз у нас інвестори поля орендують і обробляють. Вирощують кукурудзу, ріпак. Хоча місцеві там не працюють. От наша донька закінчила коледж й університет, а роботи не знайшла. Поїхала з чоловіком на заробітки за кордон, – розповідає пан Микола.

Проте своє село чоловік любить за тишу і єднання з природою. Плевнений, що кращого місця для дачі не знайти.

- Це райський куточок для людей із міста. До нас часто приїжджають із Березного, Костополя, Рівного, Сарн. Збирають ягоди, гриби. Такого добра тут морщиться.

Якщо загинуть бджоли, наступними будуть люди

Вийшовши на містечок, прокладений через річку Зульню, помітили димок біля вуликів. «Роблю ревізію», – пояснив господар Василь Чуприна. Чоловік усе життя займається бджільництвом. – Батьки теж трима-

Пасічник із семиріччям до-свідом Володимир ЛЕЩИК.

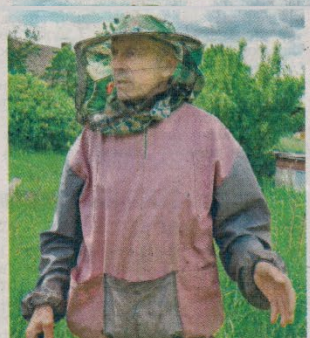

ли пасіки. Так і мені передалося. Ще й дипломований зоотехнік. Працював завідувачем ферми, начальником комплексу на Костопільщині, 25 років у Малинському та Кузьмівському лісництвах. Декілька років у Костянтинівці організував роботу з розведення й утримання пасіки, – ділиться трудовим стажем Василь Миколайович.

Як виявилось, проживає в Степані. На запитання, чому обрав саме це село для розведення бджіл, відповідає:

- Підгірник і Яблунька стали рідними, ще коли працював у лісництві. Це мої території, які обходив 10 років. З місцевими жителями склалися дружні відносини. Люди тут дійсно дуже хороші. Тож ця чиста місцевість стала базовою для пасічництва. Всього маю 4 пасіки на 180 вуликів: у Волоші, Підгірнику та лісі біля Кузьмівки.

Василь Чуприна разом з іншими пасічниками активно виступають проти отруєння пестицидами сільськогосподарських культур.

Заслужений бджоляр ВАСИЛЬ ЧУПРИНА.

- Вже потрохи забираю звідси бджіл і перемістим ближче до лісу. Тепер ім тут не місце. Причина – агрохолдинги. Самі розумієте, що то хімія. Тому якісного меду з таких рослин не отримаю. А для мене це дуже важливо, бо продукція повинна бути екологічно чистою, – нарікає чоловік. – Якщо вам рекомендують, наприклад, соняшниковий, гречаний, ріпаківий мед та ще й у пластикових відерцях – тікайте подалі від таких горе-пасічників. Поля з цими культурами кроплять пестицидами. Це ж все діоксини. Те саме, що ви станете біля вихлопної труби заведеної автівки й подихаєте тим димом. З тієї ж причини не мож-

на збирати біля проїзної частини ні грибів, ні ягід, ні трави косити, ні корівку випасати. Хімічні речовини там осідають і з часом накопичуються. Для бджоляра, який думає лише про заробіток, це не проблема. Бо з вулика він візьме 100-150 кілограмів меду. Я ж беру 8-12. Більше немає медоносів. Але Рівне завалене медом, а ідуть до мене в Степань.

Василь Миколайович викачує мед раз на рік після цвітіння липи. За його словами, там містяться весь природний букет, починаючи від лози й закінчуючи різнотрав'ям: ожина, малина, крушина. В розмові досвідчений пасічник поділився рецептом довголіття:

- Головне правило – споживати живе. Кип'ячена вода вже мертва. Прокинувшись вранці – випийте сирій води з криниці та з'їжте ложку меду. А через годинку вже можна за звичним графіком: кави-чай, сніданок і так далі. У свої 70 років почувуюся чудово, не знав ні застуд, ні лікарень.

До Василя Чуприна з'їжджаються пасічники з різних куточків України для придбання бджолиних сімей. Навіть під час нашого спілкування навідалися двоє місцевих бджолярів.

- Доброго дня заслуженим пасічником України, – підходячи ближче, вигукнув один із них.

Як і Василь Миколайович, вони офіційно зареєстровані. Мед з їхніх пасік, бджоли й вулики регулярно проходять лабораторні дослідження в Сарнах. Володимир Лещик продовжує болочу для них тему щодо основних ворогів бджіл – агрохімікатів.

- Ми не можемо заборонити фірмам їх використовувати. Тож єдине, про що просимо, – повідомляти час здійснення обробки. Адже того року постраждав колишній Гошанський район, а цюгоріч – Омеляни, Дядьковичі Рівненського. Варто зрозуміти, якщо загинуть бджоли, наступними будуть люди. Про це ж говорив Альберт Ейнштейн, – цитує Володимир Васильович.

Чоловік теж проживає в Степані, а пасіку тримає в селі Труди. Серед вуликів є і раритетний, якому 100 років. Володимир Лещик – ліквідатор наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

- Серед моїх побратимів живих залишилися зовсім небагато. Плевнений, що робота біля бджіл, алітерація неабияк допомагають підтримувати здоров'я, – каже пасічник.

- А чи часто кусають? – запитую.

- Якщо вони перестануть кусати, то ми почнемо хвилюватися, – сміється чоловік.

Місцевий магазин відкривається тричі на тиждень.

В МАЛЬОВНИЧОМУ ПІДГІРНИКУ:

У гори біля Підгірника краще не ходити!

Торік Василь Чуприна разом із шістьма онуками вздовж дороги висадили липову алею. Загалом 320 саджанців, які виростили в теплиці.

- Якось прочитав новину про активістів, які посадили 20 дерев. Подумав, чому б і нам не долучитися до гарної справи, але створити не просто діляночку, а цілу алею. Діти з радістю підтримали й взялися до роботи. Викопували ямки, саджали, підливали. За тиждень впоралися. На щастя, всі дерева прижилися і тепер милують око, - каже благодійник.

Користуючись нагодою, Василь Миколайович поділився тасмницею села Підгірник, яку зберігав багато років:

- Якось старожили розповіли секретну інформацію. Це було за часів УПА, коли бандерівці переховувалися й робили собі укриття. Ось там, неподалік, у лісі, розташована Осовська гора. У ній був підземний схрон (ред. - *сховище*). Мене попередили, що він замінований, тому ні в якому разі туди не можна лізти. Тих чоловіків і дітей їхніх уже давно немає на цьому світі. Тоді вони не могли про це відкрито говорити. У ті часи ніхто не хотів зайвий проблем, розуміли, що за цим стоїть.

3 сусідами дружити - горя не знати

Проходячи вулицею села, вдивлялися на подвір'я, сподіваючись

Василь ГОЧ у розпал гарячої пори.

побачити їхніх мешканців. Запримітвши незнайомиць, на поріг однієї з хат вийшла Надія Міщук. Вона саме няньчила сусідських дітей, доки їхня матір поралася в городі.

- Допомагаю молодій сім'ї. І мені біля них веселіше. Мої діти вже доросли. Внуки, яких маю аж 15, навіду-

Надія МІЩУК не проміняла затишне село на місто.

ються в гості, але в селі ніхто не проживає, - каже жінка.

Надія Павлівна народилася в Підгірнику. Працювала 38 років у колгоспі. З сумом згадує ті часи, коли життя в селі виривало.

- Була й школа в нас, і людей вистачало. Тоді здавалося, що згодом житимемо краще, село розвиватиметься, розбудується. А зійшло все на пшик. Після розпаду колгоспу стало все занепадати. Роботи немає. Молодь шукає, де б заробити. А старшим вже й нікуди не хочеться. Хати лишаються пустками, хоча ніхто їх не продає. Діти, онуки приїжджають сюди як на дачу, садять городи. У сезон грибів і ягід тут повно машин, - розповідає Надія Міщук.

Як і більшість місцевих, у Кузьмівку дістається пішки. Тож буває там нечасто.

- Хто молодший, то їздить велосипедом. Якщо поштарки не носитимуть пенсії, навіть не уявляю, як забирати. Бо ж потрібно йти три кілометри, а потім ще маршрутною доїжджати в Степань. І так назад, - бідається господиня. - Іншим разом здається,

що про нас зовсім забули. Ще перед виборами трохи побігали, обіцяли, що пущать маршрутку через село. Але вже і водою за-

Попри ці проблеми жінка не проміняє своє рідне село на місто. Хоча й була така можливість.

- Поїхала до доньки в Рівне. Уже за десять днів сказала, що все ж повертаюся додому. Там і вночі шумно, що заснути не можна. Машини гудуть, гамірно. У нас же тихо, спокійно. Якщо незнайома автівка проїде, вже всі насторожі, хто ж то такий, - посміхається Надія Павлівна.

Відому житнєву жителі досі пам'ятають на смак

Те ж повідав нам і Василь Гоч. Чо-

ловік якраз рвав бур'яни на городі за допомогою ручної фрези, як сам її називає.

- Де вже тільки не бував. Навчався в Сарнах, працював на крані. Пас не лише корів на фермі, а й оленів у Якутії, - посміхається селянин.

Між іншим, Василь Іванович найстарший чоловік у Підгірнику. А йому лише 60 років.

- А що дивуватися? Тепер навіть у селі вже мало хто доживає до 80. Мабуть, комарі вже не ті, - жартує чоловік.

З рецептом Василя Чуприна про воду й мед Василь Іванович добре знайомий. Але знімається, що не завжди дотримується рекомендацій.

Тетяна МИРОНЕЦЬ із дітьми.

- Коли пива немає, то й меду можна випити. Але нащо те пиво, коли є самогоно, - сміється. - От колись у наших лісах гнали житнєву. Там був апарат ого-го! Технологія не з легких, можливо, тому зараз вже ніхто її не жене.

Бідається Василь Гоч, що пенсії все ж мало. За повний стаж отримує 1700 гривень.

- Дружина сама хліб пече. Нам на двох вистачає. Тож у магазині майже не купуємо, - каже чоловік.

Майбутнє глибинки за молоддю

Багатодітна мама Тетяна Миронець теж випікає паляниці в печі. Трос старших дітей уже виїхали з Підгірника. Тож біля батьків лишилося троє молодших.

- Добре, що ходить шкільний автобус. Хоча і він нестабільний. Бувало, що й місяць не курсував, бо ремонтувався. Цьогорічні замети взимку теж розірвали зв'язок із цивілізацією. Дороги не чистили. Ми вже й не вивалилися з дому, бо ж страшно. Навіть вантажні авто не могли проїхати, - розповідає Тетяна Федорівна.

На подвір'ї подружжя Миронців зводять новий будинок. Роботи в ньому ще багато, та сподіваються, що хтось із дітей оселиться там із сім'єю.

- Взагалі ми з чоловіком жили в Малинську. Там народилося двоє діточок. Якось косили в Підгірнику сіно. І дуже нам сподобалася ця місцина. Ще діяла ферма, дівчата приїжджали доїти корів. Напитали хатину, яка продається, і придбали. Так і живемо 21 рік. Щоправда, з дітьми в селі нелегко. Адже туди-сюди - й треба в центр їхати. Колись, бувало, попросиш у когось коня запрягти, то підвозили. А зараз... - зітхає багатодітна мати.

Нещодавно в селі загорівся трансформатор. Жителі досі дивуються, що хати вціліли.

- Тоді на будинки пішло 10 тисяч вольт. Відпадали люстри, летіли пробки, кипили лічильники. Село могло спалахнути як сірник. Тож поставили ще один трансформатор, замінили лінії електропередач, - розповідає Тетяна Федорівна.

Жінка вже й не сподівається, що Підгірник колись стане великим і перспективним селом. Але прагне, щоб з ними рахувалися, розширювали асортимент товарів у магазині, а маршрути не скасовували...

Олена СТАДНИК.
Фото Василя СОСЮКА.

